

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 23.01.2006
KOM(2006) 14 konč.

DELOVNI DOKUMENT KOMISIJE

o akcijskem načrtu Komisije o zaščiti in dobrem počutju živali 2006–2010

Strateška osnova za predlagane ukrepe

{SEC(2006) 65}

KAZALO

1.	UKREP 1 – Dvig sedanjih najnižjih standardov za zaščito in dobro počutje živali	3
1.1.	Ozadje	3
1.2.	Zaščita živali kot temelj politik Skupnosti.....	4
1.3.	Osrednji položaj zaščite živali v prenovljeni skupni kmetijski politiki (SKP)	5
2.	UKREP 2 – Dajanje prednosti spodbujanju prihodnjih raziskav, usmerjenih v politike, na področju zaščite in dobrega počutja živali ter izvajanju načela 3 R-jev (Replacement, Reduction, Refinement -nadomestitev, zmanjšanje in izboljšanje).....	6
2.1.	Ozadje	6
2.2.	Evropski center ali laboratorij za zaščito in dobro počutje živali	7
2.3.	Uporaba novih praktičnih orodij za zagotovitev zaščite živali	8
2.4.	Uporaba načela 3 R-jev pri živalih, ki se uporabljajo za poskuse	8
3.	UKREP 3 – Uvedba standardiziranih kazalnikov na področju zaščite živali	10
3.1.	Ozadje – celostni pristop.....	10
3.2.	Oznaka EU za zaščito živali – razvrščanje proizvodnih sistemov glede na uporabljene zahteve za zaščito živali	10
4.	UKREP 4 – Zagotavljanje večje vključenosti in obveščenosti imetnikov/trgovcev z živalmi in splošne javnosti o veljavnih standardih zaščite ter dobrega počutja živali in razumevanja njihove vloge pri spodbujanju zaščite in dobrega počutja živali	11
4.1.	Ozadje – sprememba odnosa javnosti	11
4.2.	Kaj je že bilo doseženo	11
4.3.	Obveščeni trgovec/imetnik živali in splošna javnost: najboljši zagovorniki zaščite živali.....	12
5.	UKREP 5 – Nadaljnje podpiranje in sprožanje novih mednarodnih pobud za dvig ozaveščenosti in vzpostavitev soglasja o zaščiti živali	13
5.1.	Ozadje	13
5.2.	Sodelovanje s Svetovno organizacijo za zdravje živali – OIE.....	14
5.3.	Spodbujanje zaščite živali v večstranskih in dvostranskih odnosih EU	14
5.4.	Razširjanje znanja o zaščiti živali v državah v razvoju ter ustvarjanje možnosti za trgovanje.....	15

1. UKREP 1 – DVIG SEDANJIH NAJNIŽJIH STANDARDOV ZA ZAŠČITO IN DOBRO POČUTJE ŽIVALI

1.1. Ozadje

Kljub dejstvu, da je bil na področju zaščite živali dosežen velik napredek prav v zadnjih letih, so družbe že od nekdaj priznavale svoje obveznosti v zvezi z oskrbovanjem živali v njihovi odgovornosti in številne države imajo dolgoletno zakonodajo o zaščiti živali in preprečevanju mučenja. Prva zakonodaja o zaščiti živali na ravni ES je bila sprejeta leta 1974 in je zadevala varstvo živali ob zakolu¹. Uvodne izjave te direktive navajajo pomembnost, ki je že bila pripisana zaščiti živali in preprečevanju nepotrebnega trpljenja:

„ker mora Skupnost sprejeti ukrepe za preprečevanje na splošno vseh oblik mučenja živali; ker je, kot prvi korak, zaželeno, da mora biti ta ukrep sestavljen iz določanja pogojev, npr. preprečevanje kakršnega koli nepotrebnega mučenja živali pri zakolu.“

V naslednjih letih se je kopičil obseg zakonodaje Skupnosti o zaščiti živali. Komisija ima pomembno odgovornost zagotavljanja, da nova zakonodaja v zvezi s standardi za zaščito živali temelji na razvijajočih se znanstvenih dognanjih, strokovnem znanju in praktičnih izkušnjah. V vlogi varuha pogodb ES je Komisija odgovorna tudi za zagotavljanje pravnega izvajanja in uresničevanja zakonodaje Skupnosti, nadzorna služba Komisije (Urad za prehrano in veterinarstvo: FVO) pa ima pomembno vlogo pri izpolnjevanju te naloge. Strokovno podlago takšne politike podpira tudi dejavnost naslednjih svetovalnih teles: Znanstvenega in veterinarskega odbora², Znanstvenega odbora o zdravju živali³, Skupine svetovalcev za etična vprašanja biotehnologije (GAIEB) in novejša Evropske agencije za varnost hrane⁴.

V zvezi z domačimi živalmi določa dosedanja zakonodaja, ki se je zelo razvila, minimalne predpise za njihovo varstvo. Podrobnejši predpisi za gojenje so določeni le za nekatere vrste (teleta, prašiči in kokoši nesnice), za druge, na primer govedo, krave molznice, ovce, purani in race, pa so določene le splošne zahteve. Pomanjkanje posebnih standardov za zaščito živali za večino gojenih živali je težko opravičiti glede na trenutno razpoložljive znanstvene dokaze in napredek v mednarodnih forumih, na primer Svetu Evrope, ki obravnava ta vprašanja⁵. Informacije o občutenju rib se postopoma zbirajo in to je vprašanje, ki ga je Svet Evrope že obravnaval, skupaj s smernicami o zaščiti gojenih ribe, ki jih prav tako pripravlja OIE.

Okoljske politike EU so od osemdesetih let 20. stoletja vključevale zakonodajo, ki je ob usklajevanju enotnega trga spodbujala napredek pri zaščiti živali. Z uvedbo člena 175 je zakonodaja Skupnosti obravnavala še druga področja ohranjanja in zaščite živali. Okoljske politike Komisije zajemajo na primer vprašanja, povezana s

¹ Direktiva Sveta 74/577/EGS.

² http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/oldcomm4/previous_en.html.

³ http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scah/index_en.html.

⁴ <http://www.efsa.eu.int/>.

⁵ http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Biological_safety_use_of_animals/.

standardi za human lov s pastmi, trgovino s prosto živečimi živalmi, zadrževanjem živali v živalskih vrtovih in uvozom kož nekaterih mladičev tjulenjev itd. V akcijskem načrtu EU za okolje z naslovom *Okolje 2010: naša prihodnost, naša izbira*, ki zajema obdobje od leta 2001 do leta 2010, je varstvo naravnih habitatov in prosto živečih živali eden od posebnih ciljev. Na mednarodnem prizorišču na primer je Skupnost s Kanado in Rusko federacijo sklenila sporazum o mednarodnih standardih za human lov s pastmi in z ZDA vsebinsko podoben sporazum v obliki potrjenega zapisnika.

Na področju zaščite živali, ki se uporabljajo za preskuse, je Komisija že leta 1985 predložila predlog za direktivo o varstvu živali, ki se uporabljajo za poskusne in druge znanstvene namene. Razen tega je s Sklepom Sveta 1999/575/EC Skupnost postala podpisnica Konvencije Sveta Evrope ETS 123 o varstvu vretenčarjev, ki se uporabljajo za poskusne in druge znanstvene namene. To še bolj krepi obveznost prizadevanja za nadomestitev živali, ki se uporabljajo v preskusih, in izboljšanja zaščite tistih, ki se še vedno uporabljajo. V EU se vsako leto okoli 10 milijonov živali uporabi za raziskave in preskuse, od tega se jih skoraj 25 % šteje za predpisane preskuse, vključno s preskusi varnosti, preskusi živil in nadzorom zdravil. Uporaba živali se je do nedavnega na področju industrije in raziskav zmanjševala zaradi sprememb pri odkrivanju dejavnikov in raziskovalnih metod in ne zaradi uporabe neživalskih nadomestnih metod za predpisane preskuse.

1.2. Zaščita živali kot temelj politik Skupnosti

Protokol o zaščiti in dobrem počutju živali, priložen Pogodbi ES z Amsterdamsko pogodbo, določa ključna področja ukrepanja, na katerih morajo Skupnost in države članice v celoti spoštovati zahteve za zaščito vseh živali pri izvajanju in oblikovanju politik. Državljeni EU so v številnih raziskavah izrazili, da vedno bolj cenijo visoke standarde za zaščito živali, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na varnost in kakovost živil. Zato je pomembno, da se regulativni sistemi in sistemi podpor v kmetijstvu prilagodijo skladno s takšnimi trendi. Komisija je povezavo med varnostjo živil in zaščito živali potrdila in upoštevala v Beli knjigi o varnosti živil in z zagotavljanjem celostnega pristopa do zdravja in dobrega počutja živali ter nadzora varnosti živil v prehranjevalni verigi, zlasti z Uredbo (ES) 882/2004⁶. Ta uredba določa tudi organiziranje usposabljanja osebja pristojnih organov držav članic, zato da se razvije usklajen pristop k uradnemu nadzoru v državah članicah. Vendar se takšno usposabljanje šteje le kot dodatek in ne kot nadomestilo za interno usposabljanje v državah članicah. Državam članicam se lahko zagotovi tudi forum za izmenjavo informacij o njihovih izkušnjah pri izvajanju ukrepov za spodbujanje dobrega počutja živali, s čimer se pospešuje širjenje najboljših praks. Da se zmanjšajo stroški prenosa, prepreči prekrivanje in poveča upravna učinkovitost, je treba za izvajanje nalog, povezanih s predvidenim prenosom in obdelavo informacij, preučiti uporabo sodobnih tehnologij in rešitev e-vlade.

Odločba Sveta 90/424/EGS o odhodkih na področju veterine navaja, da Skupnost prispeva denar za oblikovanje informacijske politike na področju zaščite živali in

⁶ Uredba 882/2004/ES Evropskega parlamenta in Sveta o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali.

zagotavlja financiranje raziskav, potrebnih za pripravo in razvoj zakonodaje na področju zaščite živali. Treba je preučiti tudi možnost uporabe orodij, ki jih ponuja Odločba Sveta 90/424, da bi finančno podprli glavne pobude, opisane v akcijskem načrtu, ki je priložen temu delovnemu dokumentu.

Skupnost ima pomembno odgovornost v zvezi z zaščito živali, ki se uporabljajo za poskuse, potrditvijo nadomestnih metod za poskuse na živalih, lovom prosto živečih živali s pastmi, dobrim počutjem živali v živalskih vrtovih, trgovino s prosto živečimi živalmi in ogroženimi vrstami. Preučiti je treba, kako druge politike, na primer ohranjanje ogroženih vrst, ohranjanje biološke raznovrstnosti in genske pestrosti ter napredek na področju biotehnologije, na primer kloniranje živali, vplivajo na področje zaščite živali. V okviru skupne ribiške politike je Strategija Komisije za trajnostni razvoj evropskega ribogojstva⁷ poudarila potrebo po izboljšanju zaščite gojenih rib in upoštevanju priporočil, ki so jih izdelale organizacije, kot so na primer Svet Evrope, pri možnem oblikovanju posebne zakonodaje na področju zaščite živali za gojene ribe.

V zvezi z zaščito poskusnih živali Komisija trenutno pripravlja revizijo Direktive 86/609/EGS. Cilj revizije je okrepiti zakonodajo na področju poskusov na živalih v EU in zagotoviti, da bodo živali, ki se še uporabljajo za poskuse, dobile ustrezno oskrbo in da se bo z njimi humano ravnalo. Revizija bo preučila zlasti zahteve za odobritev poskusov, osebja in ustanov ter preglede ustanov, ki gojijo, dobavljajo ali uporabljajo laboratorijske živali, in tudi uvedbo postopka etičnega pregleda.

Sinergije med različnimi generalnimi direktorati Komisije, pristojnimi za zaščito živali, bodo nedvomno olajšale vlogo Komisije pri izpolnjevanju zahtev Protokola Pogodbe. Povezovanje pristojnih organov mora biti organizirano bolj sistematično, da se zagotovi ustrezno nadaljevanje dolgoročnih strategij in da se odzove na vedno večje zahteve državljanov EU po izboljšanih standardih za zaščito živali.

1.3. Osrednji položaj zaščite živali v prenovljeni skupni kmetijski politiki (SKP)

Nedavni ukrepi za reformo SKP so uvedli načelo navzkrižne skladnosti z različnimi standardi za upravičence do neposrednih plačil, vključno s standardi za zaščito živali, od leta 2007 naprej. Odkritje kršitve bo sprožilo kazen, sestavljeno iz znižanja ali preklica plačanih subvencij, pri čemer je sistem kaznovanja oblikovan tako, da je kazen sorazmerna s težo kršitve.

Vseeno so v zvezi z možnimi koristmi za zaščito živali pomembnejši novi ukrepi, predvideni v okviru politike razvoja podeželja. Za izboljšanje zaščite živali se lahko dodeli podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva ali predelavo in trženje kmetijskih proizvodov. Razen tega kmetijsko-okoljski ukrepi omogočajo vključitev spoštovanja ustrezne zakonodaje za zaščito živali kot pogoj za upravičenost, ki ga morajo zagotavljati države članice.

⁷ COM(2002) 511 konč.

Uvedeni so bili tudi naslednji novi spremljajoči ukrepi:

- poglavje o kmetijskem okolju je bilo okrepljeno z ukrepom za podporo kmetom, ki uporabljajo živinorejske prakse, ki presegajo osnovo dobrih živinorejskih praks,
- ukrepi v poglavju „Izpolnjevanje ukrepov“ zagotavljajo finančno pomoč za obratovalne stroške kmetov pri prilagajanju visokim standardom, ki temeljijo na zakonodaji Skupnosti na področjih okolja, javnega zdravja, zdravja živali in rastlin ter zaščite živali. Razen tega je mogoče podpreti uporabo „Svetovalnih služb za kmetije“, ki pomagajo kmetom pri izvajanju standardov,
- v poglavju „Kakovost živil“ je podpora dodeljena za sodelovanje v programih za kakovost živil (vključno s programi, ki temeljijo na visokih standardih zaščite živali) in skupinam proizvajalcev, ki izvajajo informacijske, promocijske in oglaševalske dejavnosti v zvezi s podprtimi programi za kakovost, vključno s tistimi, ki temeljijo na izboljšanih določbah o „zaščiti živali“.

Tako je jasno, da imajo države članice in Komisija v novem okviru posodobljene SKP na voljo več instrumentov za odziv na zahteve družbe po bolj trajnostni proizvodnji in izboljšanih standardih zaščite živali. V Evropskem akcijskem načrtu za ekološko pridelano hrano in kmetijstvo⁸ je Komisija kot primer poudarila, kar je nato podprl Svet⁹, da igra ekološko kmetovanje dvojno družbeno vlogo, z varovanjem okolja ter zaščito živali in odzivanjem na zahteve potrošnikov. V tem akcijskem načrtu se je Komisija obvezala, da bo te javne dobrine izrecno zagotovila z oblikovanjem varstva visoke ravni zaščite živali kot enega od ciljev ekološkega kmetijstva. Ta posebni ukrep se je uresničil s Predlogom (nove) Uredbe Sveta o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov. Omenjeni predlog določa načelo, da mora ekološko kmetovanje upoštevati najvišje ravni zaščite živali.

2. UKREP 2 – DAJANJE PREDNOSTI SPODBUJANJU PRIHODNIH RAZISKAV, USMERJENIH V POLITIKE, NA PODROČJU ZAŠČITE IN DOBREGA POČUTJA ŽIVALI TER IZVAJANJU NAČELA 3 R-JEV (REPLACEMENT, REDUCTION, REFINEMENT - NADOMESTITEV, ZMANJŠANJE IN IZBOLJŠANJE)

2.1. Ozadje

V skladu z obveznostmi iz Protokola Pogodbe ES politike na področju raziskav, ki jih financira Skupnost, izrecno navajajo potrebo po upoštevanju zaščite živali in etičnih vprašanj pri izvajanju politik na področju raziskav. Pomembno je, da ob obravnavanju etičnih vidikov novih tehnologij, če je primerno, razvoj na področju zaščite živali temelji na trdni znanstveni podlagi. To je treba upoštevati, kadar lahko nove biotehnologije (kot je kloniranje živali) vplivajo na področje zaščite živali, vendar je to pomembno tudi pri razvoju nekaterih sodobnih sistemov kmetovanja,

⁸ Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o Akcijskem načrtu za ekološko hrano in kmetijstvo (COM(2004)415 konč.)

⁹ Sklepi Sveta iz oktobra 2004 o Sporočilu (2004) 415 konč.

kot je ekstenzivna ali organska proizvodnja. Zato morajo politika in priporočila v zvezi z zaščito živali upoštevati najnovejše razpoložljive znanstvene informacije. V skladu s tem se pri pomanjkanju objektivnih informacij, potrebnih za razvoj ustrezne politike in priporočil, to uporabi za obveščanje pri razpravi, katerim novim raziskavam je treba dati prednost.

Komisija je podprla številne raziskovalne projekte o zaščiti domačih živali¹⁰, ki segajo vse od socioloških študij o vedenju potrošnikov do kmetijskih študij o zaščiti živali pri proizvodnji perutninskega mesa in teletine¹¹, v okviru programa Kakovost in varstvo živil pa trenutno podpira integrirani projekt o „vključevanju zaščite živali v verigo kakovosti živil: od javnega interesa do izboljšane zaščite in pregledne kakovosti“¹². Komisija podpira tudi številne projekte, ki obravnavajo etične, pravne in socialne vidike vzreje in razmnoževanja domačih živali (ter nove tehnologije za razmnoževanje, kot je kloniranje). Razen tega se podpira raziskovanje inteligentnih strategij za preskušanje kemikalij v okviru programa Globalne spremembe in ekosistemi ter napovednih strategij s preskušanjem *in vitro* o izpostavljenosti človeka kemikalijam v okviru teme Genomika in biotehnologija za zdravje, ob tem pa se podpirajo tudi posebni projekti o toksikologiji in kemikalijah, ki povzročajo endokrine motnje.

Trenutno se pripravlja Sedmi okvirni program za raziskave in tehnološki razvoj¹³, po pričakovanjih se bo izvajal od leta 2007 do 2013. Predlog poudarja zaščito rejnih živali v okviru teme 2 „Živila, kmetijstvo in biotehnologija“ programa za sodelovanje kot del strategije za razvoj biogospodarstva, ki temelji na znanju. Raziskovanje iz okvirnega programa je usmerjeno k izboljšanju evropske konkurenčnosti in obravnavanju zadevnih evropskih politik. Raziskovanje, namenjeno podpiranju politik, je izrecno vključeno v okvirni program, razen tega pa obstaja posvetovalna struktura za posvetovanje, da bi dali prednost takim raziskavam v zvezi z generalnimi direktorati, ki izvajajo zadevne politike. Tako posvetovanje se bo uporabilo za dajanje prednosti zadevnim raziskavam o zaščiti živali znotraj Sedmega okvirnega programa. Dejavnosti 3 R-jev bodo podprte v 4 od 9 tematskih prednostnih nalogah: 1. Zdravje, 2. Živila, kmetijstvo in biotehnologija, 4. Nanoznanosti, nanotehnologije, materiali in nove proizvodne tehnologije in 6. Okolje (vključno s podnebnimi spremembami). Razen tega bodo tehnološke platforme, kot so platforma o globalnem zdravju živali ter o vzreji in razmnoževanju domačih živali, zagotovile dodatno pridobivanje informacij v zvezi z zaščito živali.

2.2. Evropski center ali laboratorij za zaščito in dobro počutje živali

V skladu z razvojem zaščite živali kot uveljavljene znanstvene discipline se bo obravnavala ustanovitev evropskega centra ali laboratorija za zaščito in dobro počutje živali. Evropski center/laboratorij bi lahko izvajal več ključnih nalog, povezanih z razvijanjem tega akcijskega načrta. Zlasti bi lahko bil vključen v postopek standardizacije/certifikacije novih kazalnikov zaščite živali, ki se uporabljajo za izvajanje ukrepa 3 (Standardizirani kazalniki zaščite živali). Ob tem bi center lahko usklajeval in spodbujal raziskave za izboljšanje obstoječih standardov in

¹⁰ Glej http://europa.eu.int/comm/research/agriculture/index_en.html za raziskave v zvezi s kmetijstvom.

¹¹ Glej http://europa.eu.int/comm/research/quality-of-life/animal-welfare/seminars/pdf/animal-welfare_en.pdf za pregled.

¹² FOOD-CT-2004-506508, „Kakovost zaščite“ glej www.welfarequality.net.

¹³ http://europa.eu.int/comm/research/future/index_en.cfm.

spodbujal nadaljnje raziskave neločljivih vezi med zdravjem in zaščito živali in njihove povezave z varnostjo in kakovostjo živil. Ta vidik je pomemben za zdajšnje in prihodnje razprave o zaščiti živali na ravni EU in mednarodni ravni. V centru bi lahko deloval tudi „center odličnosti“ za pospeševanje dejavne izmenjave informacij na vseh področjih zaščite živali. Ta je lahko različnih vrst, od preprostega razumevanja s ciljnimi znanstvenimi raziskavami na področju zaščite živali, programov za spodbujanje nadomestnih metod za poskuse na živalih, do bolj formalne platforme ali referenčnih točk za izmenjavo informacij in zbiranje ter spodbujanje najboljših praks. Center bi lahko olajšal tudi ustanovitev evropske oznake za zaščito živali (glej poglavje 3.2) z zagotovitvijo usklajenega evropskega seznama znanstveno utemeljenih meril. Center bi bil lahko dejaven tudi pri pripravi socialno-ekonomskih študij in presoj vplivov v zvezi z izvajanjem pomembnejših novih ukrepov za zaščito živali.

2.3. Uporaba novih praktičnih orodij za zagotovitev zaščite živali

Raziskave se morajo bolj osredotočiti na razvoj sistemov za spremljanje izvajanja zahtev za zaščito živali, da bi se uradni nadzor izvajal učinkoviteje in bolj proaktivno. Zlasti nadzor pogojev za zaščito živali med prevozom mora temeljiti na preprečevanju neustreznih pogojev prevoza in ne na upravnih kaznih, ki se naložijo ob kršitvah zakonodaje ES, kar se pogosto ugotovi šele na cilju prevoza. To je dejansko pristop, ki se upošteva v nedavno sprejeti zakonodaji (Uredba ES 1/2005). Vendar izvajanje teh predpisov zahteva dodatno prizadevanje pristojnih organov držav članic. Zato je treba nadalje raziskati možnosti novih tehnologij in njihovo vključevanje (sistemi za sledenje, komunikacijska orodja in elektronska identifikacija), da bi določili metode za podporo pristojnim organom pri izvajanju njihovih nalog.

2.4. Uporaba načela 3 R-jev pri živalih, ki se uporabljajo za poskuse

V zvezi s poskusi na živalih je Direktiva 86/609/EGS spodbudila razvoj nadomestnih metod za poskuse na živalih, leta 1991 pa je bil ustanovljen Evropski center za validacijo alternativnih metod (ECVAM). Ta neposredno prispeva k zaščiti živali z uporabo načela 3 R-jev (Replacement, Reduction, Refinement - nadomestitev, zmanjšanje in izboljšanje) in validacijo nadomestnih metod. To pomeni horizontalno podporo izvajanju in spremljanju politike na različnih področjih varstva potrošnikov in preskušanja varnosti, kot so kemikalije, kozmetika, biocidi, živila, biološke snovi in medicinske naprave. Nadomestne metode za poskuse na živalih imajo vse večjo vlogo pri izvajanju zadevne zakonodaje, čeprav se javni in politični pritisk ter razpoložljivost nadomestnih metod zelo razlikujejo glede na različne sektorje. Razen koristi pri zaščiti živali lahko nadomestne metode zagotovijo tudi zanesljive informacije z najsodobnejšimi, preskušenimi testi, ki so hitrejši in cenejši kot klasični poskusi na živalih. Na primer, ocenjeno je, da bi se potrebe (stroški in živali) za poskuse v okviru programa REACH¹⁴ lahko zmanjšale do 70 % z uporabo inteligentnih strategij za preskušanje: razpoložljive in obljubljene informacije, (Q)SAR, razvrščanje, navzkrižno branje itd. (vir: Evropski urad za kemikalije in Nemški zvezni inštitut za oceno tveganja), brez ogrožanja znanstvene kakovosti pridobljenih podatkov. V zvezi s tem je pomembno omeniti, da je koncept 3 R-jev že

¹⁴ Registracija, vrednotenje, avtorizacija in omejevanje kemikalij.

sestavni del pristopa Skupnosti k uporabi živali pri poskusih. Končni cilj je nadomestiti poskuse na živalih z metodami, ki ne vključujejo uporabe živali. Pri poskusih, ki jih je še vedno treba opraviti z uporabo živih živali, je cilj zmanjšati število živali in izboljšati metode, da povzročajo manj bolečin, trpljenja in nevarnosti. Treba bo nadaljevati z delom za krepitev popolnega izvajanja načela 3 R-jev na vseh področjih uporabe živali, zagotoviti skladnost med Direktivo 86/609/EGS in zakonodajo, ki zahteva poskuse na živalih, ter natančneje pregledati sporazume o vzajemni sprejemljivosti podatkov in vzajemnem priznavanju kot sredstvo za zmanjšanje števila živali, ki se uporabljajo v poskusih. Ustanovitev referenčnega laboratorija Skupnosti za validacijo alternativnih metod naj bi dodatno izboljšala kakovost nadomestnih metod za preskušanje in pospešila postopek validacije.

Kot del nove pobude sta podpredsednik Komisije Günter Verheugen in komisar Janez Potočnik v Bruslju 7. novembra 2005 vodila Konferenco o nadomestnih pristopih k poskusom na živalih, ki je bila izhodišče za evropsko partnerstvo med Komisijo in industrijo za spodbujanje nadomestnih pristopov k poskusom na živalih. S tem partnerstvom Svet evropske kemične industrije (CEFIC), Evropsko združenje za varstvo rastlin (ECPA), Evropsko združenje za bioindustrijo (EuropaBio), Evropsko združenje parfumske industrije in kozmetične industrije (COLIPA), Mednarodno združenje industrije mil, detergentov in izdelkov za vzdrževanje v Evropi (A.I.S.E.) ter Evropska zveza farmacevtskih industrij in združenj (EFPIA) soglašajo s tako imenovano bruseljsko Deklaracijo 3 R-jev. Na podlagi Deklaracije bo ustanovljena delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov zainteresiranih strani, ki bo oblikovala akcijski program v prvi četrtini leta 2006, v katerem bodo določene konkretne kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne dejavnosti. Oblikovan bo z vidika prepoznavanja ovir pri napredku in bo predlagal ustrezne rešitve za spodbujanje razvoja, validacije in pravnega priznanja nadomestnih pristopov, na primer:

- načrtovanje raziskovalnih dejavnosti in zdajšnjih strategij,
- sodelovanje v raziskavah za krepitev in širitev zdajšnjih dejavnosti med partnerji in drugimi zadevnimi zainteresiranimi stranmi,
- razvoj nadomestnih pristopov, vključno z inteligentnimi strategijami za preskušanje,
- praktične mehanizme za izboljšanje postopka validacije z uporabo razpoložljivega znanja,
- praktične mehanizme za olajšanje postopka pravnega priznanja nadomestnih pristopov.

Letno poročilo partnerstva o izvajanju akcijskega programa bo objavljeno za uporabo v Svetu, Evropskem parlamentu in drugih zainteresiranih straneh. Prvo poročilo se objavi do decembra 2006.

3. UKREP 3 – UVEDBA STANDARDIZIRANIH KAZALNIKOV NA PODROČJU ZAŠČITE ŽIVALI

3.1. Ozadje – celostni pristop

Danes evropski potrošniki vzreje živali ne obravnavajo več le kot proizvodnje živil. Namesto tega se obravnava kot pomembna dejavnost za druge ključne družbene cilje, kot so varnost in kakovost živil, varstvo okolja, trajnost in zagotavljanje, da se z živalmi ustrezno ravna. Tudi na mednarodni ravni je bila priznana povezava med zaščito živali, zdravjem živali in varnostjo hrane¹⁵. Pravilno in enotno izvajanje zakonodaje na področju zaščite živali je bistveno, razvoj natančnih in izmerljivih kazalnikov zaščite živali pa bo izvajanje olajšal in povečal učinkovitost uporabljenega nadzora in standardov. Trenutno sta opazna dva izrazita trenda: soobstoj obveznih ali prostovoljnih shem, ki presegajo minimalne standarde, ki jih določa zakonodaja EU, tržni trendi pa potrjujejo, da je povečanje prodaje trajnostno predelanih proizvodov mogoče v številnih državah sveta. Oba trenda jasno olajšujeta trajno izboljšanje pogojev zaščite živali, čeprav je potrebna zagotovitev dodatnih informacij za potrošnike, da bi boljše razumeli dodano vrednost standardov za zaščito, ki se uporabljajo za posamezen proizvod, in jim olajšali izbiro pri nakupu.

3.2. Oznaka EU za zaščito živali – razvrščanje proizvodnih sistemov glede na uporabljene zahteve za zaščito živali

Prodajalci na drobno in proizvajalci vse bolj priznavajo zaščito živali kot temeljni vidik podobe in kakovosti proizvoda, kar ustvarja potrebo po zanesljivih sistemih za spremljanje stanja zaščite živali na kmetijah in zagotavljanje jamstev za ustrezne proizvodne pogoje. Neodvisni programi za presojo zaščite živali, ki jih spodbujajo predelovalci, prodajalci na drobno in multinacionalne korporacije, so vse pogostejši v EU in zunaj nje. V različnih državah članicah že obstajajo različni prostovoljni sistemi za označevanje proizvodov, ki temeljijo na skladnosti z različnimi parametri, vključno s standardi za zaščito živali. Tržni standardi EU za jajca in perutninsko meso že vključujejo različne predpise v zvezi z označevanjem na področju zaščite živali.

Na primer, v zvezi z jajci se od 1. januarja 2004 konzumna jajca označujejo z razpoznavno kodo, ki med drugim vključuje kodo z označbo metode vzreje perutnine, uporabljene pri proizvodnji jajca. Za obveščanje potrošnikov je obvezna razlaga te kode, ki mora biti na embalaži, če se jajca prodajajo pakirana, in na ločenem obvestilu, če se jajca prodajajo nepakirana. Države članice so sprožile kampanje za obveščanje, ki jih sofinancira Evropska komisija, za spodbujanje ozaveščanja potrošnikov glede pomena kode. Razen tega Uredba Komisije (ES) št. 2295/2003 določa: „*Oznake, odtisnjene na jajcih in uporabljene na pakiranjih, morajo biti jasno vidne in čitljive v skladu s členi 7 do 10 Uredbe (EGS) št. 1907/90.*“ V primeru konzumnih jajc, uvoženih iz tretjih držav, ki nimajo sklenjenega sporazuma o skladnosti z EU, se v državi izvora na jajca vidno in čitljivo natisne koda ISO države izvora, pred katero se natisne: „*ni po standardih ES*“.

¹⁵ OIE – Kodeks o zdravstvenem varstvu kopenskih živali 2005 – Dodatek 3.7.1 – Vodilna načela za zaščito živali.

Uvedba oznake EU za zaščito živali je možnost, ki jo je treba v bližnji prihodnosti raziskati in ki lahko spodbudi proizvodnjo v skladu z visokimi standardi zaščite ter tako potrošnikom olajša izbiro med proizvodi, pridobljenimi v skladu z minimalnimi standardi za zaščito (minimalni standardi, ki jih določa zakonodaja EU) ali v skladu v višjimi standardi (ki so vključeni v prostovoljnih kodeksih ali zakonodaji držav članic in presegajo minimalne predpise EU).

Jasna oznaka, ki določa stopnjo uporabljene zaščite, je lahko učinkovito tržno orodje, ki se zdaj uporablja za prepoznavanje nekaterih kmetijskih proizvodov s posebnimi regionalnimi lastnostmi. Takšen sistem razvrščanja mora temeljiti na standardiziranih znanstvenih kazalnikih, ki so priznani v EU in mednarodno, ter mora biti podprt z raziskavami, da se olajša trženje teh proizvodov. Da bi podprli potrošnikovo želja po izbiri na podlagi objektivnih in znanstveno utemeljenih informacij ter zaradi številnih, včasih konkurenčnih ali celo zavajajočih oznak in standardov, je treba razviti poseben evropski standard kakovosti, ki bo temeljil na trajnem raziskovalnem delu.

4. UKREP 4 – ZAGOTAVLJANJE VEČJE VKLJUČENOSTI IN OBVEŠČENOSTI IMETNIKOV/TRGOVCEV Z ŽIVALMI IN SPLOŠNE JAVNOSTI O VELJAVNIH STANDARDIH ZAŠČITE TER DOBREGA POČUTJA ŽIVALI IN RAZUMEVANJA NJIHOVE VLOGE PRI SPODBUJANJU ZAŠČITE IN DROBREGA POČUTJA ŽIVALI

4.1. Ozadje – sprememba odnosa javnosti

V zadnjih desetletjih se je občutno spremenil odnos javnosti do živali in njihovega položaja v družbi. Dober primer takšne spremembe mišljenja so evropski potrošniki, saj vedno več potrošnikov posveča pozornost „čistim in zelenim“ proizvodnim metodam, možni kakovosti živil, varnosti živil, ter koristim inovativnih proizvodnih sistemov, kot sta prosta reja ali ekološko kmetijstvo, za zdravje in dobro počutje živali. Mišljenje potrošnikov in proizvajalcev se je močno spremenilo in je prešlo z zgolj preprečevanja krutosti in nepotrebnega trpljenja živali na spodbujanje njihovega dobrega počutja in izpolnjevanja njihovih najpomembnejših potreb.

4.2. Kaj je že bilo doseženo

Sprejete so bile različne pobude za spodbujanje bolj vključujočega in posvetovalnega pristopa do oblikovanja politike na področju zaščite živali. To je vključevalo posebne raziskovalne projekte in raziskave o odnosu potrošnikov do zaščite živali. Na področju varstva poskusnih živali so bile vzpostavljene tehnične strokovne delovne skupine, ki vključujejo številne predstavnike zainteresiranih strani (znanstvenike, nevladne organizacije, industrijo, predstavnike vlade itd.). Organizirana so bila tudi posebna posvetovalna srečanja zainteresiranih strani za pripravo drugih predlogov Komisije, na primer za zaščito pitovnih piščancev.

Na področju domačih živali bo nedavno ustanovljena svetovalna skupina o prehranjevalni verigi ter zdravju živali in rastlin delovala kot forum za zgodnjo razpravo z zainteresiranimi stranmi o prihodnjih političnih usmeritvah. Potekala so tudi odprta posvetovanja na internetu za vprašanja v zvezi z zaščito domačih živali (npr. prevoz živali) in tudi v zvezi s prihodnjo evropsko politiko na področju kemikalij in poskusov na živalih (REACH). Te pobude so pokazale koristi

ohranjanja odprtega dialoga z zainteresiranimi stranmi. Takšne posvetovalne pobude so popolnoma v skladu z načeli iz Bele knjige o upravljanju v Evropi. Za zadovoljitev zahtev potrošnikov se zaščita živali z reformami skupne kmetijske politike EU zdaj tudi v celoti vključuje v kmetijsko politiko EU.

4.3. Obveščeni trgovec/imetnik živali in splošna javnost: najboljši zagovorniki zaščite živali

Odnos javnosti in potrošnikov ter zahteve po višjih standardih za zaščito živali so v središču pozornosti pri oblikovanju politike na področju zaščite živali. Vseeno morajo potrošniki vedeti, da lahko izvajanje višjih standardov za zaščito živali povzroči dodatne stroške proizvajalcem in verjetno zviša prodajne cene. Študije so pokazale, da so mnogi potrošniki pripravljeni plačati višjo ceno za proizvod, ki je bil proizveden v živalim prijaznejšem proizvodnem sistemu¹⁶.

V zvezi s tem sta zelo pomembna ustrezno označevanje proizvodov in zagotavljanje informacij potrošnikom. Sociološka študija, izvedena v Evropi, je dejansko pokazala, da pomanjkanje označevanja glede proizvodnih metodam zavira potrošnike, da bi se preusmerili k takšnim proizvodom¹⁷. Potrebne so nadaljnje raziskave o vprašanih potrošnikov in označevanju proizvodov ter povečanje ozaveščenosti splošne javnosti o proizvodnih metodah, ki se uporabljajo za domače živali, nadomestnih praksah, ki uporabljajo višje standarde zaščite živali, ter o posledicah za gospodarsko upravičenost kmetijskih dejavnosti. Treba je upoštevati tudi konkurenčni pritisk, ki so mu z vedno bolj globalizirano naravo trgovine s kmetijskimi proizvodi izpostavljeni proizvajalci EU.

Komisija mora, ob podpori držav članic in ustreznih interesnih skupin, nujno določiti ustrezno strategijo za obveščanje državljanov o zaščiti in dobrem počutju živali. Komisija bo obravnavala tudi vzpostavitev posebne informacijske platforme o zaščiti živali, da bi spodbudila nadaljnji dialog in izmenjavo izkušenj med pomembnimi zainteresiranimi stranmi na področju zaščite živali. Takšna pobuda, na primer v zvezi z domačimi živalmi, skupaj z orodji izboljšane obveščanja potrošnikov ter jasnejšega trženja in označevanja proizvodov, ponuja možnost uspešnega kroga, v katerem potrošniki oblikujejo povpraševanje po živilih, pridelanih na živalim prijaznejši način, ki se po dobavni verigi posreduje primarnemu proizvajalcu, ki bo lahko za svoj proizvod prejel višjo ceno in tako nadomestil del s tem povezanih proizvodnih stroškov.

¹⁶ http://europa.eu.int/comm/food/animal/welfare/euro_barometer25_en.pdf.

¹⁷ „Vprašanja potrošnikov v zvezi z dobrim počutjem živali in vpliv na izbiro živil“. EU FAIR-CT36-3678. Dr. Spencer Henson in dr. Gemma Harper, Univerza v Readingu. (Consumer concerns about animal welfare and the impact on food choice. EU FAIR-CT36-3678. Dr Spencer Henson and Dr Gemma Harper, University of Reading.)

5. UKREP 5 – NADALJNJE PODPIRANJE IN SPROŽANJE NOVIH MEDNARODNIH POBUD ZA DVIG OZAVEŠČENOSTI IN VZPOSTAVITEV SOGLASJA O ZAŠČITI ŽIVALI

5.1. Ozadje

Trenutno obstaja omejeno mednarodno soglasje o sorazmerni pomembnosti zaščite živali in ukrepov, ki se izvajajo v EU, ne moremo preprosto primerjati s standardi v tretjih državah. Razen tega je treba upoštevati raznolike kulturne dejavnike in tradicionalne prakse, pa tudi etični vidik ima zelo pomemben vpliv na kmetovanje in rejo živali. EU je dejavno sodelovala pri različnih mednarodnih forumih, da bi se povečala ozaveščenost in doseglo soglasje o pomembnosti zaščite živali. Od šestdesetih let 20. stoletja si Svet Evrope dejavno prizadeva za zaščito živali v okviru različnih konvencij¹⁸. Skupnost je pogodbenica (ali opazovalka) številnih konvencij Sveta Evrope, katerih namen je izboljšanje zaščite živali in vključujejo področja poskusov na živalih, prevoza živali, reje in zakola. V Svetu Evrope potekajo številne dejavnosti, v katerih ima Skupnost dejavno vlogo.

Nedavna in prihodnja širitev EU zahtevata več pozornosti tudi glede posledic širitve za politiko Skupnosti na področju zaščite živali. V zvezi s tem vprašanjem je na primer potreben dialog z državami, kot so Bolgarija, Romunija, Turčija in Hrvaška, ter tudi z drugimi državami na zahodnem Balkanu in tistimi, vključenimi v Evropsko sosedsko politiko (ENP). Na voljo so različni instrumenti, ki lahko državam pristopnicam olajšajo izvajanja pravil Skupnosti (npr. seminarji TAIEX za zagotavljanje tehnične pomoči in izmenjavo informacij ter olajšanje delitve izkušenj in znanja).

Ključno vprašanje sporočila Komisije iz leta 2002¹⁹ o zakonodaji na področju zaščite živali in razmerah v tretjih državah je bilo, ali so vzrok za podrejen konkurenčni položaj neskladja med ukrepi za zaščito živali. Na podlagi domneve, da izkrivljanje konkurence (v korist ali škodo proizvajalcev EU), ki izhaja iz razlik v standardih, lahko ogrozi boljšo zaščito živali, je poročilo preučilo številne načine za preprečitev takega razvoja, vključno s tržnimi mehanizmi, dialogom na mednarodni ravni, spodbujanjem standardov za zaščito živali v trgovinskih režimih, izboljšanjem sistemov označevanja, krepitvijo vloge zaščite v kmetijski politiki EU itd.

EU je občutno napredovala pri strateških sredstvih iz tega poročila, ki so na splošno dala dejanske rezultate in so še vedno pomemben pristop za večanje ozaveščenosti o zaščiti živali na mednarodni ravni in lajšajo uporabo izboljšanih standardov za zaščito živali v EU. Jasno je, da je potreben instrument za spremljanje, da se primerjajo obvezni standardi za zaščito živali, ki se uporabljajo v EU, s tistimi, ki se uporabljajo v tretjih državah in tako analizirajo kakršni koli možni vplivi na trg. Obstaja tveganje, da lahko zahtevni standardi za zaščito živali v nekaterih državah povzročijo premestitev dejavnosti v države z nižjimi standardi ali nepravilno konkurenčno prednost teh držav.

¹⁸ Evropske konvencije za zaščito hišnih živali, poskusnih živali, rejnih živali, med prevozom in živali za zakol.

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/food/animal/welfare/references/2002_0626_en.pdf.

5.2. Sodelovanje s Svetovno organizacijo za zdravje živali – OIE

Ob upoštevanju njenega globalnega članstva, ki vključuje 167 držav, dolgotrajnih dosežkov v razvoju standardov za zaščito živali in osnovnih povezav med zdravjem in zaščito živali ima OIE dobra izhodišča za doseganje mednarodnega soglasja v zvezi z zaščito živali. Države članice OIE so zahtevale, da OIE razvije podrobno vizijo in strategijo za zaščito živali, in maja 2002 je bila sprejeta posebna resolucija, ki pooblašča OIE za izdelavo znanstveno utemeljenih priporočil in standardov za zaščito živali. Pomembni nedavni dosežki vključujejo organizacijo prve svetovne konference OIE o zaščiti živali februarja 2004, sprejetje vodilnih načel o zaščiti živali maja 2004 in sprejetje posebnih smernic za zaščito maja 2005.

Kot je določeno v resoluciji Sveta kmetijskih ministrov, sprejeti decembra 2002, je OIE ustrezno telo za razvoj mednarodnih standardov in smernic za zaščito živali in Skupnost želi dejavno spodbujati razvoj svetovnih standardov in smernic za zaščito živali. OIE je z Resolucijo št. XVII iz leta 2004 ustanovila tudi Svetovni sklad za zdravje in zaščito živali, katerega cilj je izvajanje ukrepov, znanstvenih raziskav in programov usposabljanja, organiziranje seminarjev, konferenc in delavnic, vzpostavljanje informacijskih medijev ter podpiranje strateških načrtov OIE in dejavnosti držav v razvoju na področjih znotraj programa OIE, vključno z zaščito živali.

5.3. Spodbujanje zaščite živali v večstranskih in dvostranskih odnosih EU

Na področju trgovine in zunanjih odnosov je Komisija spodbudila načelo EU o pomembnosti zaščite živali, vključno s posebnim predlogom o zaščiti živali in trgovini s kmetijskimi proizvodi²⁰ v WTO. Zaščita živali ni izrecno omenjena v sporazumu GATT 1994 ali v drugih sporazumih WTO in v okviru postopka za reševanje sporov še ni bil dosežen sklep, ki bi pojasnil položaj zaščite živali v WTO. V predlogu EU je med drugim navedeno, da „cilj Evropske komisije pri postavljanju vprašanj o zaščiti živali v kontekstu pogajanj WTO ni zagotoviti podlage za uvedbo novih vrst carinskih ovir“, ampak „zagotoviti visoke standarde za zaščito živali, zagotoviti jasne informacije potrošnikom, istočasno pa ohranjati konkurenčnost kmetijskega sektorja EU in živilske industrije“. V sporočilu je bilo poudarjeno, da se je treba izogniti trgovinskemu protekcionizmu, hkrati pa zagotoviti, da trgovina ne ogrozi prizadevanj EU pri spodbujanju zaščite živali na svojem ozemlju. Medtem ko Sporazum o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov (SPS) obravnava predvsem širjenje bolezni živali in rastlin ter zadeve v zvezi z varnostjo živil, pa Sporazum o tehničnih ovirah v trgovini (TBT) določa seznam zakonitih ciljev pri izvajanju ukrepov. Vseeno se zdi težko obravnavati zaščito živali v smislu teh sporazumov, razen če se jasno prikaže povezava med slabo zaščito živali in s tem povezanim tveganjem za zdravstveno stanje živali države uvoznice. Treba je oceniti tudi pomembnost zaščite živali v okviru področja uporabe člena XX sporazuma GATT. Zlasti ko obstaja tveganje, da bodo zahtevni standardi za zaščito živali ogrozili dostop na trg, mora presoja vpliva kakršnih koli zadevnih političnih predlogov vključevati analizo standardov in praks za zaščito živali, ki se uporabljajo v tretjih državah, ki so v takih primerih najbolj izpostavljene. Po splošnem načelu je jasno, da lahko članica WTO zaščiti živali na svojem ozemlju, vendar na splošno ne sme

²⁰ COM(2002) 626 konč., glej Prilogo.

zahtevati teh pravil o zaščiti živali na ozemlju držav izvoznic ali tistih držav, ki so zunaj njene pristojnosti. Na pogajanjih WTO v Dohi namerava EU postaviti vprašanja v zvezi z zaščito živali v okviru stebra Domača podpora. Uredba EU o razvoju podeželja (ES) št. 1257/99, kakor je bila spremenjena z Uredbo št. 1783/2003 v okviru reforme SKP iz leta 2003, omogoča tudi plačila kmetom, ki izpolnjujejo višje standarde, in bi lahko začela veljati 2005/2006. Vsa takšna plačila kmetom bi bilo treba izvajati v skladu z mednarodnimi pravili trgovanja WTO.

Kot dopolnilo k pobudi OIE je Skupnost začela pogajanja za vključitev standardov za zaščito živali v dvostranske sporazume med EU in dobavitelji živali ter proizvodov živalskega izvora iz tretjih držav (npr. Čile in Kanada). EU je tudi dejavno spodbujala obravnavo zaščite živali v okviru veterinarskih sporazumov z drugimi trgovskimi partnerji iz tretjih držav. Mednarodno priznane smernice za dobro počutje živali OIE ponujajo idealno podlago za razpravo in soglasje s takimi trgovskimi partnerji. Na primer, v zvezi s Sporazumom SPS med ES in Čilom je že bila ustanovljena posebna delovna skupina za zaščito živali, da bi pospešili doseganje cilja soglasja o uporabi standardov za zaščito živali, razširjali znanje in izmenjavo znanstveno znanje in izkušnje. V ta namen so bili organizirani številni znanstveni seminarji in načrtovane so nadaljnje pobude na področju znanja/usposabljanja in razvoj prihodnjih strategij na področju veterinarskega izobraževanja, vključno s pobudami spletnega izobraževanja.

5.4. Razširjanje znanja o zaščiti živali v državah v razvoju ter ustvarjanje možnosti za trgovanje

Na nedavnem seminarju, ki so ga organizirale različne organizacije za zaščito živali kot del dialoga med Komisijo in civilno družbo, je bilo obravnavano vprašanje „*Trajnostna kmetijska proizvodnja in dobre prakse za zaščito živali: možnosti za trgovanje za države v razvoju*²¹.” V sklepih in priporočilih seminarja je navedeno, da so ekstenzivni in trajnostni kmetijski sistemi z dobrimi standardi za zaščito živali še vedno prevladujoča oblika živinoreje v mnogih državah v razvoju.

Skupnost mora podrobneje preučiti pobude za dialog z državami, ki uporabljajo visoke standarde za zaščito živali, da bi razvili uspešno partnerstvo z vladami in vključenimi zadevnimi stranmi. Uredba (ES) št. 882/2004 določa sodelovanje predstavnikov držav v razvoju v programih usposabljanja, organiziranih za osebe pristojnih organov držav članic, ki so odgovorni za izvajanje predpisov Skupnosti o zaščiti živali. Večina sporazumov WTO vključuje posebne določbe, ki omogočajo posebno in različno obravnavanje (SDT) držav v razvoju in najmanj razvitih držav tako, da omogoči, če je to mogoče, več časa za doseganje skladnosti pri izvajanju novih ukrepov SPS, ki vplivajo na proizvode v njihovem interesu. V nekaterih primerih se to posebno in različno obravnavanje zagotovi s posebnimi izjemami glede rokov za izpolnjevanje obveznosti iz sporazumov ter z zagotavljanjem tehnične pomoči v zvezi s trgovino (TRTA), pri čemer je glavni cilj ohranjanje in širjenje možnosti dostopa na trg za njihov izvoz. Komisija se je vključila v projekte TRTA za države v razvoju, kar vključuje pomoč pri udeležbi strokovnjakov iz držav v razvoju na srečanjih različnih mednarodnih standardizacijskih ustanov, ki jih kot takšne priznava WTO (po mnenju WTO je OIE pristojna mednarodna organizacija za

²¹ <http://trade-info.cec.eu.int/civilsoc/meetdetails.cfm?meet=11116#parts>.

zdravje živali in OIE je nedavno tudi pripravila smernice za zaščito živali), in tudi odpošiljanje tehničnih strokovnjakov iz držav članic v države v razvoju. Takšno sodelovanje in organizacijo usposabljanja, pri katerem lahko sodelujejo tudi tehnični strokovnjaki iz držav v razvoju, je treba pozdraviti.